

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

*ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ*

*ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ*

*Հետազոտության թեման՝ ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.
ԿՈՆՃԼԻԿՏՆԵՐ*

Առարկան՝ Տեխնոլոգիա

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Միրզոյան Սեդա

Ուսումնական հաստատություն՝ Երևանի N 84 դպրոց

Έρλιαν 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ներածություն.....	3
2. Գլուխ I Ընտանիքի հոգեբանություն.....	5
3. Գլուխ II Կոնֆլիկտները ընտանիքում. Դրանց հաղթահարումը.....	7
4. Եզրակացություններ.....	15
5. Գրականության ցանկ.....	16

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ընտանիքը կազմակերպված սոցիալական խումբ է, որի անդամները կարող են կապված լինել ամուսնությամբ կամ ազգակցական կապով (ինչպես նաև երեխաներին խնամելու հետ կապված հարաբերություններով), ընդհանուր կյանքով, փոխադարձ բարոյական պատասխանատվությամբ և սոցիալական անհրաժեշտությամբ, ինչը պայմանավորված է հասարակության ֆիզիկական և հոգեբանական կարիքներով:

Մեր աշխատանքի ընթացքում հետապնդել ենք հետևյալ նպատակները՝ վերլուծել ընտանիքի հոգեբանությունը, տալ ավանդական և ժամանակակից ընտանիքների տարբերությունները, բացահայտել ընտանիքում կոնֆլիկտային իրավիճակների կարգավորման տարբերակները, հասկանալ՝ ինչ ճանապարհներ կան ընտանիքում կոնֆլիկտները հարթելու համար: Կանդիդատական և մանկավարժական գործունեության ընթացքում կոնֆլիկտների դերին ու նշանակությանը, կոնֆլիկտների հիմնական առանձնահատկություններին, դրանց ընթացքին ու զարգացման օրինաչափություններին, հիմնական տեսակներին, կատարած գործառնություններին:

Ներքոբերյալ աշխատանքի ընթացքում մեր առջև դրել ենք հետևյալ՝

- Տալ ընտանիքի՝ որպես երեխայի դաստիարակության առաջին սոցիալական ինստիտուտի դերն ու նշանակությունը,
- Ներկայացնել ավանդական և ժամանակակից ընտանիքների հիմնական բնութագրիչ հատկանիշները,
- Վերլուծել ժամանակակից ընտանիքի առանձնահատկությունները,
- Ներկայացնել ընտանիքում առկա հնարավոր կոնֆլիկտներ, դրանց հաղթահարման եղանակները:

«Ընտանիքի հոգեբանություն. կոնֆլիկտներ» թեման արդիական է այնքանով, որ օր օրի փոփոխվող աշխարհակարգի և հասարակության ներսում անձի ձևավորման ճանապարհին ծառայած բազմապիսի խնդիրները լուծելու համար

պետք է առաջադրել անհրաժեշտ ժամանակակից դիրքորոշումներ և ուղղորդել հարցով հետաքրքրվողներին: Յուրաքանչյուր ժամանակաշրջան թելադրում է իր պահանջները, և հետևաբար անպայմանորեն հինվելով նախնիների փորձի, նախորդ սերնդի գաղափարների վրա՝ անհրաժեշտություն է առաջանում հարցի նորովի մատուցման, որի համար պետք է կատարել հարցի համապարփակ ուսումնասիրություն՝ քննելով, համադրելով, վերլուծելով եղած տեսակետները և (յ)համաձայնելով վերջիններիս հետ: Ժամանակի ընթացքում փոփոխվում են ընտանիքի առաջ դրված հարցերը, ակնկալիքները ժամանակակից ընտանիքից, և առաջ է քաշվում ընտանիքներում մարդկային հարաբերությունների նորովի ընկալում, սակայն ավանդական գաղափարները փոխանցվում են բոլոր ժամանակների ընտանիքներին, հետևաբար մեր աշխատանքը իբրև նորովի ուսումնասիրություն՝ կարող է հետաքրքրական և ուղղորդող լինել թեման ուսումնասիրողների և հարցով հետաքրքրվողների համար:

Հետազոտական աշխատանքում փորձել ենք առաջադրել հարցի համապարփակ ուսումնասիրություն, տալ հարցի ուսումնասիրման անհրաժեշտ ուղիներ՝ ժամանակակից և ավանդական մեթոդների համադրմամբ: Աշխատելիս կիրառել ենք վերլուծական մեթոդը՝ հիմնված արդեն եղած կարծիքների և սեփական մտայնությունների վրա:

Ներքոգրյալ աշխատանքը բաղկացած է երկու գլուխներից, որոնք համապատասխանաբար կրում են «Ընտանիքի հոգեբանություն», «Կոնֆլիկտները ընտանիքում. Դրանց հաղթահարումը» վերնագրերը: Աշխատանքը ամփոփելու ենք եզրակացություններով և վերջում ներկայացնելու ենք օգտագործված ցանկը:

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ
ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ընտանիքի՝ որպես սոցիալական ինստիտուտի հոգեբանությունը ուսումնասիրվել է բազմաթիվ մասնագետների կողմից, որոնք կատարել են երևույթի համապատասխան ուսումնասիրություն: Սոցիալական այս ինստիտուտի ուսումնասիրությունը թույլ է տալիս պատասխանել այն հարցերին, թե ինչպե՞ս են իրականացվում ընտանիքի գործառույթները, քանի՞ սերունդից է բաղկացած ընտանիքը, ինչպե՞ս են ներկայացվում ամուսնությունները, ո՞վ է ղեկավարում ընտանիքի կյանքը, ո՞վ է կատարողը, ինչպե՞ս են բաժանվում պարտականություններն ու դերերը, որո՞նք են ընտանեկան դաստիարակության արդի միտումներն ու խնդիրները, ի՞նչ կոնֆլիկտներ են տեղի ունենում ընտանիքում և որո՞նք են դրանց հաղթահարման ուղիները և այլն: Ընտանիքը ավանդաբար կրթության հիմնական ինստիտուտն է: Այն, ինչ երեխան մանկության տարիներին ձեռք է բերում ընտանիքում, պահպանում է իր հետագա կյանքի ընթացքում:

Ընտանիքի՝ որպես դաստիարակության ինստիտուտի կարևորությունը պայմանավորված է նրանով, որ երեխան դրանում անցկացնում է իր կյանքի զգալի մասը, և անձի վրա իր ազդեցության տևողության առումով դաստիարակության հաստատություններից ոչ մեկը չի կարող համեմատվել ընտանիքի հետ: Դրանում դրվում են երեխայի անհատականության հիմքերը, և դպրոց ընդունվելիս նա արդեն ավելի քան կիսով չափ ձևավորված է որպես անձ :

Ընտանեկան կառուցվածքների տեսակները բազմազան են և ձևավորվում են կախված ամուսնության, ազգակցական և ծնողական հարաբերությունների բնույթից: Այսպիսով, ընտանիքի կառուցվածքը ընտանիքի կազմն է և նրա անդամների թիվը նրանց հարաբերությունների ամբողջության մեջ:

Խոսելով ընտանիքի մասին՝ պետք է առանձնացնել նրա երկու տարբեր տեսակ՝ ավանդական և ժամանակակից: Ավանդական ընտանիքը ընկած է ցեղային և էթնիկ սոցիալական համակարգերի կառուցվածքի հիմքում և առանձնանում է բարդ ներընտանեկան և միջընտանեկան հարաբերությունների զարգացմամբ, որոնք ստեղծում են հասարակության կայուն կառուցվածք (սեռ, էթնիկ խումբ, կլան): Որպես էթնո-ցեղային համակարգերի հիմքում ընկած սոցիալական կազմակերպություն, ընտանիքն ի սկզբանե հզոր կառուցվածքային կազմավորում է, հատուկ օրգանիզմ, որն իր կապերի և լարվածության միջոցով որոշում է մարդկանց վարքի դրդապատճառները, ապրանքների և գործունեության արդյունքների բաշխման ձևերը և նույնիսկ վաղ շրջանում արտադրության ձևերը¹:

Ժամանակակից ընտանիքն իր կառուցվածքով զգալիորեն տարբերվում է ավանդականից (աճել է միայնակ ընտանիքների թիվը, բազմազավակ ընտանիքների թիվը նվազել է, ընտանիքների մեծ մասն ունի միայն մեկ երեխա): Միաժամանակ, ինչպես ժամանակակից, այնպես էլ ավանդական ընտանիքում, նախադպրոցական տարիքի երեխայի կյանքում մայրն ամենակարևոր տեղն է զբաղեցնում, և բնականաբար պահպանելով ընտանեկան դաստիարակության

¹ Տե՛ս **Մերգեյ Գավրով**, «Ընտանիք և ամուսնություն հասկացության պատմական փոփոխությունը», 2004, էջ 45:

ավանդական պատկերացումները, այդուհանդերձ հավելվում են ժամանակակից միտումներ:

Ընտանիքում գոյություն ունեցող դերերի համակարգը կայուն չէ, այն պայմանավորված է հասարակության մեջ և ընտանիքում կատարվող փոփոխություններով, հասարակության մեջ կնոջ դերի բարձրացմամբ, հասարակական ակտիվության դրսևորմամբ: Վիճակագրական ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ բարձր կրթություն և զարգացման մակարդակ ունեցող ամուսինների ընտանիքներում կենցաղային և տնտեսական պարտականությունները հավասարաչափ են բաշխվում նրանց անդամների միջև:

Երեխայի համար ընտանիքը և կենսամիջավայր է, և դաստիարակչական միջավայր: Ընտանիքի ազդեցությունը հատկապես երեխայի կյանքի սկզբնական շրջանում շատ ավելին է, քան կրթական այլ ազդեցությունները: Որքան լավ է ընտանիքը և որքան լավ է այն ազդում դաստիարակության վրա, այնքան բարձր են անհատի ֆիզիկական, բարոյական, աշխատանքային դաստիարակության արդյունքները :

Հազվագյուտ բացառություններով, ընտանիքի դերը անհատականության ձևավորման գործում որոշվում է կախվածությամբ՝ ինչպիսի ընտանիք, այդպիսի և դրանում մեծացած մարդ: Հարկ ենք համարում ընդգծել, որ ընտանիքը հիմնական ինստիտուտներից մեկն է, որն ապահովում է անհատի և հասարակության փոխազդեցությունը, ինտեգրումը և նրանց շահերի և կարիքների առաջնահերթությունը: Այն մարդուն գաղափարներ է տալիս կյանքի նպատակների և արժեքների, այն մասին, թե ինչ պետք է իմանաք և ինչպես վարվել: Ընտանիքում երեխան ստանում է այդ գաղափարները այլ մարդկանց հետ փոխհարաբերություններում կիրառելու առաջին գործնական հմտությունները, իր «ԵՍ»-ը կապում է այլ մարդկանց «ես»-ի հետ, սովորում է նորմեր, որոնք կարգավորում են վարքը ամենօրյա հաղորդակցության տարբեր իրավիճակներում: Ծնողների բացատրություններն ու հրահանգները, նրանց օրինակը, տան ամբողջ ձևը, ընտանեկան մթնոլորտը երեխաների մոտ զարգացնում են վարքի

սովորություններ և բարու և չարի գնահատման չափանիշներ, արժանի և անարժան, արդար և անարդար:

Ընտանիքում կրթության բովանդակությունը որոշվում է ժողովրդավարական հասարակության հիմնական նպատակով: Ընտանիքը պարտավոր է ձևավորել ֆիզիկապես և հոգեպես առողջ, բարոյական, ինտելեկտուալ զարգացած անձնավորություն, որը պատրաստ է առաջիկա աշխատանքային, սոցիալական և ընտանեկան կյանքին: Ընտանեկան կրթության բովանդակության բաղկացուցիչ բաղադրիչներն են՝ ֆիզիկական, բարոյական, մտավոր, գեղագիտական, աշխատանքային դաստիարակությունը: Դրանք լրացվում են աճող սերունդների տնտեսական, բնապահպանական, քաղաքական, սեռական կրթությամբ : Երեխաների և երիտասարդների ֆիզիկական դաստիարակությունը այսօր գալիս է առաջին պլան. Ոչ ոք այլևս չի կասկածում, որ առողջության առաջնահերթությունը չի կարող փոխարինվել որևէ այլ երևույթով: Ընտանիքում ֆիզիկական դաստիարակությունը հիմնվում է առողջ ապրելակերպի վրա և ներառում է առօրյայի ճիշտ կազմակերպումը, սպորտով զբաղվելը, օրգանիզմի ամրապնդումը և այլն:

Ընտանիքի կրթական գործառույթը մեծ նշանակություն է տրվել հասարակության զարգացման բոլոր փուլերում: Սկզբունքորեն նոր հիմքի՝ ամուսինների իրավահավասարության և փոխադարձ հարգանքի վրա, կառուցվել են ընտանեկան հարաբերություններ, ինչը բարենպաստ պայմաններ է ստեղծել տղամարդու և կնոջ միջև աշխատանքի արդար բաշխման հաստատման, տնային տնտեսության վարքի և երեխաների համար ծնողների փոխադարձ պատասխանատվության համար: Ընտանեկան հարաբերությունները հիմնված էին ամուսինների հավասարության և փոխադարձ հարգանքի վրա, ինչը նպաստավոր պայմաններ էր ստեղծում կնոջ և տղամարդու միջև աշխատանքի արդար բաշխման համար:

Նշելով ընտանիքի զարգացման առաջադեմ փոփոխությունները՝ չի կարելի ուշադրություն չդարձնել այս զարգացումը բարդացնող գործոններին: Այսպիսով, հասարակության մեջ կնոջ դիրքի փոփոխությունը հակասություն է առաջացրել

նրա սոցիալական դերերի միջև, ինչը հաճախ լարվածություն և կոնֆլիկտներ է առաջացնում ընտանեկան հարաբերություններում և բացասաբար է անդրադառնում երեխաների դաստիարակության վրա: Սոցիալական արտադրության ոլորտում կնոջ զբաղվածությունը հանգեցնում է երեխաների վարքի նկատմամբ վերահսկողության թուլացմանը, նրանց դաստիարակության նկատմամբ անբավարար ուշադրությանը: Բացի այդ, կնոջ մասնագիտական և ընտանեկան դերերի միջև հակասությունը, ինչպես նաև որոշ այլ հանգամանքներ, ծնելիության նվազման պատճառներից մեկն են: Այս առումով ընտանիքում մեկ երեխա դաստիարակելու խնդիր է առաջանում: Հայտնի է Ա.Ս. Մակարենկոյի նախազգուշացումն այն մասին, որ միակ որդի կամ դուստր դաստիարակելը շատ ավելի դժվար գործ է, քան մի քանի երեխա դաստիարակելը: Որպես կանոն, ծնողները առավելագույն ուշադրությունը կենտրոնացնում են մեկ երեխայի վրա, պաշտպանում են նրան բոլոր տեսակի դժվարություններից, անհարկի խնամում են նրան՝ լինելով կույր, անխոհեմ սիրո ողորմության մեջ: Ընտանիքում մեկ երեխա դաստիարակելու դժվարությունը պայմանավորված է նրա անձի վրա հավաքական ազդեցության բացակայությամբ: Բացի այդ, ընտանիքում քույրերի և եղբայրների բացակայությունը աղքատացնում է երեխայի կյանքը, անբարենպաստ ազդեցություն է ունենում նրա հուզական ոլորտի զարգացման, զգացմունքների ձևավորման վրա²:

Խոսելով ժամանակակից ընտանիքի մասին՝ չի կարելի լռությամբ շրջանցել այնպիսի խնդիր, ինչպիսին է ամուսնալուծությունների թվի աճը: Այս երևույթը արտացոլում է ընտանեկան հարաբերությունների հին հիմքերի կոտորումը և նոր հիմքերի զարգացումը: Ամուսնալուծությունների պատճառները տարբեր են՝ հակասություններ կնոջ մասնագիտական և ընտանեկան դերերի միջև, ամուսինների ցանկությունը ընտանիքում իրավունքների և պարտականությունների արդար բաշխման հարցում, ինչը առաջացնում է ներընտանեկան բախումներ, վեճեր: Այստեղ խոսքը վերաբերում է նաև կնոջ կենցաղային ծանրաբեռնվածությանը, որը բացասաբար է անդրադառնում

² Տե՛ս **А. Макаренко**, Педагогическая поэма, М., 2016, стр. 234.

ամուսնական հարաբերությունների վրա, լարվածություն է ստեղծում երեխաների հետ շփման մեջ :

Հայտնի է, որ ամուսնալուծությունների ավելի մեծ տոկոսն ընկնում է երիտասարդ ամուսնացած զույգերի վրա (20-ից 30 տարեկան): Տարիների ընթացքում երիտասարդ սերնդի համար անհրաժեշտ բարոյական և հոգեբանական պատրաստվածության բացակայությունը ընտանիք ստեղծելու, ընտանեկան կյանքի առօրյային, համատեղ կյանքի առաջին տարիներին դժվարություններն ու դժվարությունները հաղթահարելու համար ընտանիքի փլուզման նշանակալի պատճառ է: Ամուսնության միության ցածր բարոյականությունը, ծնողների (մեծ մասամբ հայրերի) անպատասխանատու վերաբերմունքը երեխաների դաստիարակության նկատմամբ, ծնողների հարբեցողությունը նույնպես հանգեցնում են ամուսնալուծության: Այս առումով առաջանում է թերի ընտանիքում երեխա դաստիարակելու խնդիր: Միայնակ ընտանիքների երեխաները ավելի հաճախ, քան լիարժեք ընտանիքում մեծացող իրենց հասակակիցները, կատարում են անբարոյական գործողություններ, իրավախախտումներ: Այս մասին են վկայում գիտնականների հետազոտությունները:

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԿՈՆՖԼԻԿՏԵՐԸ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ. ԴՐԱՆՑ ՀԱՂԹԱՀԱՐՈՒՄԸ

Կոնֆլիկտները³ հասարակության մեջ մարդու կյանքի անբաժանելի մասն են, որ դրսևորվում են այլ մարդկանց հետ հարաբերություններում:

Դասական սահմանման համաձայն՝ կոնֆլիկտը երկու և ավելի կողմերի միջև հակադիր շահերի և անհամատեղելի նպատակների վրա հիմնված հակամարտություն է: Կոնֆլիկտի առարկա ասելով՝ հասկանում ենք այն, ինչի շուրջ ծավալվում/ տեղի է ունենում կոնֆլիկտը⁴:

Կոնֆլիկտները ծագում են ամենուր և մեզանից յուրաքանչյուրին կարող են պատահել ցանկացած վայրում՝ աշխատավայրում, գրասենյակում, դպրոցում քոլեջում, խանութում կամ հասարակական տրանսպորտում, և նույնիսկ ու առավելաբար՝ ընտանիքում:

³ **Կոնֆլիկտ** < լատ. conflictus-բախում բառից, որ նշանակում է հակադիր շահերի, ձգտումների, հայացքների և այլն բախում, ընդհարում, վեճ, տարաձայնություն միջազգային հարաբերությունների բախում, որ երբեմն հանգեցնում է զինված ընդհարման: Տե՛ս **Զաքարյան Մ.**, «Հատուկ կրթության» հասկացությունների անգլերեն-հայերեն համառոտ բառարան, Երևան, «Զանգակ», 2007 — 56 էջ:

⁴ **Ադրինե Բաբոյան**, Գործնական կոնֆլիկտաբանություն, Երևան 2015, էջ 18:

Այժմ ընտանիքը, ի լրումն ավանդական գործառույթների, այն է՝ կրթական և վերաբարձողական, սկսել է կատարել հոգեբանական ապաստանի ֆունկցիա՝ սթրեսը թոթափելու և հուզական հարմարավետություն ստեղծելու վայր: Ամուսնությունն ավելի ու ավելի է դիտվում որպես միություն, որը հիմնված է ոչ միայն տնտեսական և նյութական, այլև հուզական կապերի վրա: Ընտանիքում բարենպաստ հոգեբանական մթնոլորտի ստեղծումը հետագա հաջող ընտանեկան կյանքի գրավականն է հատկապես երիտասարդ գույզերի համար:

Կոնֆլիկտային իրավիճակները ճանաչելու և դրանք չեզոքացնելու ունակությունը շատ կարևոր հմտություն է ցանկացած անձի համար: Ժ. Պ.Սարտրը, քննարկելով «Ուրիշի» դերը մեր կյանքում, նշում է, որ մարդկային բոլոր հարաբերությունների գոյաբանական հիմքում կոնֆլիկտն է, քանի որ ուրիշը միշտ առնչվում է մեր ազատությանը⁵:

Կոնֆլիկտի էությունը փոխազդեցության մեջ գտնվող սուբյեկտների հակադիր ուղղված նպատակների, շահերի, դիրքորոշումների, կարծիքների, հայացքների բխումն է: Կոնֆլիկտը սահմանվում է, որպես հակադիր ուղղված, անհամատեղելի, բացասական, հուզական ապրումներով ուղեկցվող միտումների բխում անձի գիտակցության մեջ:

Ընտանիքում, և ոչ միայն, կոնֆլիկտի արդունավետ կարգավորման անհրաժեշտ պայմաններն են՝ դրա առկայության ճանաչումը և թաքուն վիճակից կոնֆլիկտի բացահայտ վիճակին անցնելը: Կոնֆլիկտի կառավարման այս փուլում մշակվում և առաջարկվում են կոնֆլիկտային փոխազդեցության որոշակի կանոններ, իրականացվում է կոնֆլիկտի մեղմացում լարման թուլացման, համագործակցության, փոխհարաբերությունների կանոնավորման ճանապարհով:

Ընտանիքի կայացման հիմքում ընկած են փոխադարձ սերը, իսկական բարեկամությունը և հարգանքը՝ որպես ընտանեկան հարաբերությունների կառուցման բարոյական սկզբունքներ: Երեխաներ ունենալն ու նրանց

⁵ Ժան Պոլ Սարտր, Կեցություն և ոչինչ, Թարգմանությունը ֆրանսերենից, առաջաբանը և ծանոթագրությունները՝ Թոնդրակի: Տեքստը հրատարակվել է Արտ. Գրականություն 3/2017-ում:

դաստիարակությունը կազմակերպելը ընտանիքը դարձնում են բովանդակալից, դրանով իսկ ամուսնաընտանեկան հարաբերություններին տալիս են սոցիալական նշանակություն:

Կոնֆլիկտների առաջացումը ընտանիքում և դրանց անմիջական ազդեցությունն իր վրա կրում է այդ ընտանիքում մեծացող երեխան(երը): Երեխաների համար նրանց կյանքի առաջին օրինակները ծնողներն են, հետևաբար կյանքի որոշակի փուլում սկսում են կրկնել իրենց ծնողների պահվածքը: Սա է պատճառը, որ ծնողները պետք է պատասխանատու լինեն իրենց պահվածքի և կատարած ամեն քայլի համար հենց իրենց երեխաների առաջ: Եվ հենց վերոբերյալ հանգամանքներն են ձևավորում ընտանեկան դաստիարակության տարաբնույթ խնդիրները:

Ընտանեկան դաստիարակությունը օրգանապես միաձուլվում է աճող մարդու ողջ կենսագործունեության հետ: Ընտանիքում երեխան ընդգրկված է կենսական գործունեության մեջ, անցնում է դրա բոլոր փուլերը՝ տարրական փորձերից (գոլալ վերցնել, մեխ խփել) մինչև սոցիալապես, անձնական և հոգեբանորեն նշանակալի վարքի ամենաբարդ ձևերը: Հետևաբար ցանկացած կոնֆլիկտային իրավիճակ պետք է դուրս մնա երեխային շրջապատող տարածքից, իսկ կոնֆլիկտների հարթումը պետք է կատարվի վերջինիս համար աննկատ:

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ուսումնասիրելով «Ընտանիքի հոգեբանություն. Կոնֆլիկտներ» հույժ արդիական թեման՝ աշխատանքի ընթացքում առաջ քաշեցինք խնդրահարույց հարցեր, որոնց համար էլ գտանք անհրաժեշտ պատասխաններ:

Հետազոտական աշխատանքի արդյունքում կատարել ենք հետևյալ եզրակացությունները՝

1. Ընտանիքը՝ որպես հասարակության բջիջ, հասարակության անբաժանելի մասն է: Իսկ հասարակության կյանքը բնութագրվում է նույն հոգևոր և նյութական գործընթացներով, ինչ ընտանիքի կյանքը: Հասարակությունը բաղկացած է այն մարդկանցից, ովքեր իրենց ընտանիքներում հայր և մայր են, ինչպես նաև՝ երեխա: Այս առումով՝ շատ կարևոր է ընտանիքում հոր և մոր դերը և, մասնավորապես, ընտանիքի դաստիարակչական գործառույթը: Ի վերջո, թե ինչպես են ծնողները սովորեցնում իրենց երեխաներին աշխատել, հարգել մեծերին, սիրել շրջապատի մարդկանց հանդեպ, կախված է նրանից, թե ինչպիսի հասարակությունում են ապրելու մեր երեխաները:
2. Ժամանակակից դաստիարակության հարցում առավել կարևոր են ընտանիքում բարյացակամ հարաբերությունները, զգայուն, զգույշ վերաբերմունքը երեխայի փորձի նկատմամբ, անարդարության դեպքերի վերացումը, ողջամիտ պահանջկոտությունը և փոխգործակցության գործընթացում նրան դիմելու հարգալից ձևը, բացասական վերաբերմունքի կանխարգելման և հաղթահարման միջոցները ևն:
3. Ընտանիքում կոնֆլիկտի կարգավորման համար կարևոր է ընտրել ճիշտ և արդյունավետ ռազմավարություն: Ընտանեկան կոնֆլիկտի կարգավորման ռազմավարությունների թվում առանձնացնում են՝ փոխզիջումը, համագործակցությունը, մրցակցությունը, կանխարգելումը, համակերպումը:

4. Կոնֆլիկտները շատ հաճախ տանում են դեպի անձնական, սոցիալական կամ տնտեսական զարգացման, նորանոր գիտելիքների ձեռքբերման: Կոնֆլիկտների հաղթահարման տեսանկյունից անհրաժեշտ է.
- վերլուծել և բացահայտել կոնֆլիկտը կազմող կողմերի պահանջմունքները և հնարավորության դեպքում բավարարել դրանք,
 - հասկանալ, որ շատ հաճախ ընտանիքում դիրքորոշումները և հետաքրքրությունները չեն համընկնում, ու կարելի է հետաքրքրությունների շրջանակներում լուծել կոնֆլիկտները:
 - Այն պարագայում, երբ կոնֆլիկտները ոչ մի կերպ լուծել հնարավոր չէ, հարկավոր է այն մեղմել, ստեղծել ընտանրկան այնպիսի միջավայր, որում կողմերը կունենան համագործակցային նորմալ փոխհարաբերություններ՝ անկախ նրանց միջև կոնֆլիկտի առկայությունից:

Ամփոփելով նշենք, որ ընտանիքի հոգեբանությունը բարդ համակարգ է: Դրա վրա ազդում են երեխաների և ծնողների ժառանգականությունն ու կենսաբանական (բնական) առողջությունը, նյութական և տնտեսական անվտանգությունը, սոցիալական դիրքը, ապրելակերպը, ընտանիքի անդամների թիվը, բնակության վայրը, ամուսինների, երեխայի նկատմամբ վերաբերմունքը: Այս ամենը օրգանապես միահյուսված է և յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքում դրսևորվում է տարբեր ձևերով :

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Ամիրջանյան Յու., Մանկավարժություն, Եր., 2005,
2. Արզումանյան Ս., Մկրտչյան Ս., Սարգսյան Վ., Կիրառական հոգեբանության պրակտիկում, Ե., Զանգակ, 2003:
3. Բաբլոյան Ա., Գործնական կոնֆլիկտաբանություն, Երևան 2015:
4. Բաբանսկի Յու., Մանկավարժություն, Հ. 1, Եր., 1996,
5. Բայան Ա. Ա., Դաստիարակության հոգեբանական հիմունքներ, Երևան, 1973,
6. Գալթունգ Յու., Խաղաղություն խաղաղ միջոցներով: Խաղաղ և հակամարտ զարգացում և քաղաքակիրթ, Եր.: Մարդկային զարգացման միջազգային կենտրոն, 2005:
7. Գավրով Սերգեյ, «Ընտանիք և ամուսնություն հասկացության պատմական փոփոխությունը», 2004.
8. Ժան Պոլ Սարտր, Կեցություն և ոչինչ, Թարգմանությունը ֆրանսերենից, առաջաբանը և ծանոթագրությունները՝ Թոնդրակի: Տեքստը հրատարակվել է Արտ. Գրականություն 3/2017-ում:
9. Կոնի Ի. Ս, Բարոյագիտական բառարան, Երևան, «Հայաստան» հրատարակչություն», 1985:
10. Հայաստանի Հանրապետության Ընտանեկան օրենսգիրք, Երևան 2018:
11. Յուրի Մեմյոնով, «Ամուսնություն և ընտանիք. ստեղծում և զարգացում», Մոսկվա, 1974:
12. Ղարախանյան Գ. Հ., Հայաստանի Հանրապետության ընտանեկան իրավունք (դասագիրք բուհերի համար), Եր., 2005:
13. Ղույումչյան Գ. Ե., Մանկավարժություն: Դասգիրք բուհերի համար, Եր., 2005:

14. **Карабанова О.А.** Психология семейных отношений и основы семейного консультирования: Учебное пособие. — М.: Гардарики, 2005. — 320 с.

ՀԱՄԱՑԱՆՑԱՅԻՆ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐ

- <http://www.hogeban.info>
- <https://www.doctors.am/family-psychology>
- [https://tert.nla.am/archive/NLA%20AMSAGIR/Hogebanutyun2000/2010\(1-2\).pdf](https://tert.nla.am/archive/NLA%20AMSAGIR/Hogebanutyun2000/2010(1-2).pdf)